

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

פורצי דרך בחינוך – בעקבות דוד ילין

בית ילין בזיכרון משה, ספריית "בני ברית", בית ספר "אליאנס", "הגימנסיה העברית" רחביה, בית אליעזר ותלמה ילין, הספרייה הלאומית, מכללת "דוד ילין"

"מורה משפיע על הנצח, הוא לעולם לא יוכל לדעת היכן ההשפעה שלו נגמרת"

(הנרי ברוקס אדאמס)

[הספרייה הלאומית ומכללת "דוד ילין"](#), מתוך: ויקיפדיה

מאת: **מרים שרון**

עיבוד ועריכה: **רונית בין**

עריכה לשונית: **אפרת חבה**

תשע"ז, 2017

רחוב הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054
אגף של"ח וידיעת הארץ – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים לאתר משרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות שבו, הוא באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

פנימי, לא להפצה

בשבילי פורצי דרך בחינוך – בעקבות דוד ילין

בית ילין בזיכרון משה, ספריית "בני ברית", בית ספר "אליאנס", "הגימנסיה העברית" רחביה, בית אליעזר ותלמה ילין, הספרייה הלאומית, מכללת "דוד ילין"

"מורה משפיע על הנצח, הוא לעולם לא יוכל לדעת היכן ההשפעה שלו נגמרת"

(הנרי ברוקס אדאמס)

פרופ' דוד ילין (1864-1941) היה מורה, חוקר עברית ואיש ציבור, מראשי היישוב, מייסד מכללת "דוד ילין", ממייסדי הסתדרות ועד הלשון העברית וממקימי שכונת זיכרון משה בירושלים.

דוד ילין, מתוך ויקיפדיה

בשנת 1882, החל ילין את דרכו בהוראה, בבית הספר "**אליאנס**", ובמקביל אף למד שם עברית. כבר בנעוריו, כתב ילין בעיתונים שונים, בהם "המגיד", "המליץ", "הלבנון".

בשנת 1890, הקים עם אליעזר בן-יהודה את ועד הלשון העברית, שמטרתו הייתה להרחיב את השימוש בשפה העברית, לשם כך עסקו חבריו גם בהצעת מילים חדשות. הוועד פורק אחרי שנה, אולם ב-1904 חידשו המורים העבריים את פעילותו. דוד ילין שימש נשיא הוועד משנת 1912 ועד מותו בשנת 1941.

בשנת 1903, השתתף בייסוד "איחוד המורים" (לימים ההסתדרות) וכיהן כנשיאו במשך שלוש שנים. בשנה זו, אף הקים את גן הילדים העברי הראשון בירושלים. בשנת 1913, ייסד בירושלים את "בית

המדרש למורים העבריים", לימים סמינר "דוד ילין", וזאת לאחר שפרש מבית המדרש למורים בהנהלת ארגון "עזרה". פרישתו זו באה בעקבות "**מלחמת השפות**", שבה צידד ארגון "עזרה" בהוראה בשפה הגרמנית.

בשנים 1920-1928 כיהן ילין ראש **הוועד הלאומי** ונשיא **אספת הנבחרים** (אחד משלושת המוסדות הלאומיים של היישוב היהודי בארץ ישראל). עם הקמת האוניברסיטה העברית בהר הצופים (1925), החל ללמד בה דקדוק וספרות ומאוחר יותר אף מונה לפרופסור לספרות עברית (1934). בשנת 1937, בעת המרד הערבי הגדול, נרצח בנו של ילין אבינועם, ועל שמו נקרא הגן הבוטני בגבעת רם. בעקבות מאורע זה ובעקבות מדיניות בריטניה בנושא המרד, החזירו דוד ילין ואשתו את אות הכבוד שקיבלו ממשלת בריטניה.

ילין היה דמות מרכזית בחידוש השפה העברית, ותרומתו הייחודית הייתה בחידוש מילים בהסתמכות על לשון המקרא וכן בהמצאת מילים חדשות. דוד ילין נפטר בשנת 1943 ונקבר בהר הזיתים.

מסלול הסיור עובר באתרים בעלי משמעות לאומית בשדה החינוך והתרבות של היישוב היהודי בארץ ישראל ובמדינת ישראל: בית דוד ילין בזיכרון משה, ספריית "בני ברית", בית ספר "אליאנס", "הגימנסיה העברית" רחביה, בית אליעזר ותלמה ילין, הספרייה הלאומית ומכללת "דוד ילין" בבית הכרם.

משך המסלול: 5 שעות (ללא נסיעה).

אורך המסלול: 6.5 ק"מ.

נקודת התחלה: רחוב ישעיהו פרס 2.

נקודת סיום: הספרייה הלאומית בגבעת רם.

מגבלות: יש לוודא את שעות הביקור בספרייה הלאומית, וקבוצות צריכות **לתאם מראש ביקור בספרייה הלאומית**.

דגשי בטיחות: יש לנקוט משנה זהירות בחציית כבישים.

דרגת קושי: בינוני, בר-נגישות ברובו (למעט בגשר ובמדרגות שבין הספרייה הלאומית למכללת "דוד ילין". יש ללכת כקילומטר וחצי מבית ילין ברחביה לספרייה הלאומית, ומרחק דומה מהספרייה הלאומית למכללת "דוד ילין").

ציוד מיוחד: יש להקפיד על לבוש צנוע בשכונת זיכרון משה.

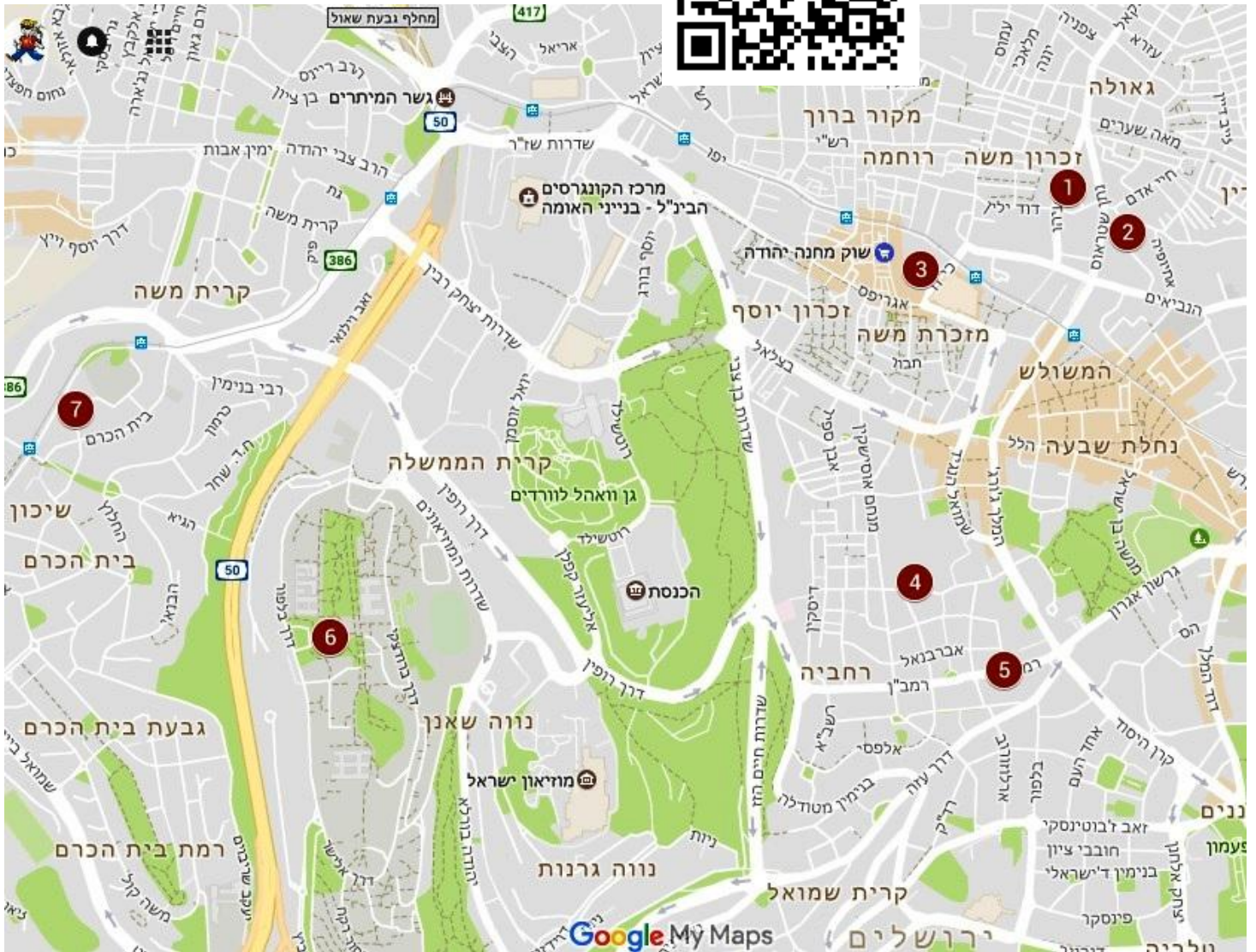
אתרים בתשלום: אין.

תיאור ההליכה במסלול

מסלול הסיור מתחיל בבית דוד ילין (1) ברחוב ישעיהו פרס 2. נמשיך ברחוב פרס עד רחוב סימה בליליוס, ונפנה לכיוון צפון-מזרח (שמאלה). במפגש עם רחוב נתן שטראוס נפנה דרומה (ימינה) ומיד מזרחה (שמאלה) לרחוב בני ברית, לספריית "בני ברית" (2) ברחוב בני ברית 18. נלך עד רחוב אביגדורי, נפנה בו מערבה (שמאלה) ונחזור בו לרחוב שטראוס. נפנה דרומה (שמאלה) ברחוב שטראוס ונלך עד רחוב הנביאים. נפנה מערבה (ימינה) ברחוב הנביאים ונלך בו עד מפגשו עם רחוב כ"ח – ובו נפנה מערבה (שמאלה) למבנה בית הספר "אליאנס" (3), הנמצא במתחם החניון של שוק מחנה יהודה. נמשיך ברחוב כ"ח אל רחוב אגריפס ונפנה בו מזרחה (שמאלה). נלך עד כיכר "הרב יעקב ברוך" ונפנה בו דרומה לרחוב מרדכי עליאש. נמשיך דרומה ברחוב שמואל הנגיד, נחצה את הרחובות מעלות ומרדכי נרקיס ונפנה ברחוב אליעזר ריבלין לכיוון דרום-מערב (ימינה). נלך עד רחוב הקק"ל, נפנה מערבה (ימינה) ונלך ל"גימנסיה העברית" רחביה (4) ברחוב הקק"ל 14. נחזור ברחוב זה אל רחוב אבן גבירול ונפנה בו דרומה (מזרחה) לרחוב רמב"ן. נפנה בו מזרחה (שמאלה) אל בית אליעזר ותלמה ילין (5) ברחוב רמב"ן 14. נשוב על עקבותינו ברחוב רמב"ן מערבה, נרד בכיוון צפון-מערב אל דרך רופין, נחצה את שדרות חיים הזז ונעלה בדרך רופין עד רחוב סטפן וויז. נפנה מערבה (שמאלה) ונתחבר אל שדרות המוזאוניס. נלך בשדרה בכיוון צפון-מערב עד הכיכר ונפנה לכיוון דרום-מערב לדרך בלפור. נלך עד שדרות מגנס, נפנה דרומה (שמאלה) ודרך הגן נגיע אל הספרייה הלאומית (6), בקריית אדמונד ספרא שבאוניברסיטה העברית בגבעת רם (מרחק קילומטר וחצי מבית ילין, שבו התחיל המסלול). נשוב על עקבותינו דרך שדרות מגנס ודרך בלפור, נפנה לכיוון צפון-מערב (שמאלה) נעלה על הגשר להולכי רגל, ודרך "פארק השחר" נגיע לרחוב ח"ד שחר. נמשיך לרחוב רבי בנימין והלאה לרחוב החלוץ. נפנה ברחוב החלוץ לכיוון צפון-מערב (ימינה) אל שדרות הרצל, נפנה מערבה (שמאלה) ובמדרגות דרומה אל רחוב מעגל בית המדרש ואל מכללת "דוד ילין" (7) ברחוב מעגל המדרש 7 (מרחק כקילומטר וחצי מהספרייה הלאומית), כאן מסתיים המסלול.

מפת המסלול

מתוך: גוגל מפות שלי

תיאור האתרים שבמסלול

ביתו של דוד ילין (1), רחוב ישעיהו פרס 2

ביתו של דוד ילין שוכן בשכונת זיכרון משה, שכונה שהקימה קבוצה ציונית-משכילית ושנחשבה אחת השכונות היוקרתיות בתקופתה. השכונה נוסדה בשנת 1905 והיא נושאת את שמו של משה מונטיפיורי, שאף תרם כסף להקמתה.

דוד ואיטה ילין היו בין מייסדי השכונה והם בנו את ביתם מול **בית ספר "למל"**, שבו לימד ילין. סמוך לבית הספר התגורר מנהלו **אפרים כהן-רייס**, דוד ילין שימש סגנו. סכסוך גדול, שעניינו היה שפת הלימוד, פרץ בין השניים. בעוד מנהל בית הספר צידד בשפה הגרמנית, דוד ילין התעקש נחרצות על השפה העברית. מספרים שהוויכוחים ביניהם התנהלו ממרפסות הבתים, והשנים עמדו זה מול זה והתדיינו בקולניות יתרה מתובלת גידופים.

בבית זה נולדו שבעת ילדיהם של בני הזוג ילין (חמישה בנים ושתי בנות). הבן שמריהו נפטר ממחלה בעת גלותם בדמשק, והבן אבינועם נהרג במרד הערבי הגדול. כיום שוכן במקום מעון "קריית הילד" מייסודה של "אגודת ישראל".

ספריית "בני ברית" (2), רחוב בני ברית 18

ארגון "בני ברית", שדוד ילין נמנה על חבריו, הקים את בניין הספרייה בשנת 1902. הספרייה נקראה על שם ד"ר חזנוביץ', שהיה מיוזמי הקמתה ושתרם לה מאוסף ספריו. דוד ילין כתב על כך:

ספריית "בני ברית", מתוך: המועצה לשימור אתרים

שפתנו אנו הנה היא הולכת ומתעשרת בעירנו במקצוע אחר. כי אחינו הד"ר יוסף חזנוביץ', הוא האיש אשר אין

דבר עומד בפני רצונו לשוב ולעשות את ירושלים למרכז ספרותנו ולהשיב לציון את התורה אשר יצאה ממנה, הנה שב וישלח עתה אל בית הספרים הכללי "מדרש אברבנאל וגנזי יוסף" שלוש תיבות גדולות מלאות כל טוב ספרותנו הישנה והחדשה אשר עמל ויגע לאספם, למיום שלחו אלינו את אוצרו הגדול ועד היום. (דוד ילין, **ירושלים של תמול**, כותרת בית הספרים הכללי, בתוך: **פרויקט בן-יהודה**)

בשנת 1900 נרכש המגרש, ובשנת 1902 נחנך בניין הספרייה:

בעזרת ה'! הבית הזה נבנה לשם "בית הספרים הכללי לבני ישראל". בית הספרים הזה נוסד על ידי לשכת "ירושלים" אשר לאגודת "בני ברית" בשנת תרנ"ב... וביום שני בשבת, באחד לחדש השני בשנת התר"ס, היא שנת אלף תתל"א לחרבן, הונחה אבן היסוד לבית האמן למסד הכללי

והנכבד במעמד רבים מבני אחינו. ויהי נעם ה' על הבניין הזה, והבית הזה יהיה עליון, לשם ולכבוד לישראל בכל הארץ. (דוד ילין, "ירושלים של תמול", בתוך: [ערך "בני ברית"](#) בוויקיפדיה)

בקומה הראשונה של הספרייה היה חדר קריאה ועיון, ובקומה העליונה שכן אוסף הספרים. לספרייה התקבלו עיתונים מרחבי העולם, והיה אפשר לשאול בה ספרים במשך כל ימות השבוע. כמו כן, התקיימו במקום אירועי תרבות שבהם השתתפו תושבי ירושלים כולם: חילוניים ודתיים, אברכים ובני היישוב הישן. חברי לשכת "בני ברית" פנו אל הציבור הרחב בבקשה לתרום ספרים לאוצר הספרייה, וכך כתב דוד ילין:

ספרי הד"ר יוסף חזנוביץ' החדשים כבר הובאו אל "גנזי יוסף", ועתה החלה עבודת סידורם לענייניהם והצגתם בארונות על ידי אחיהם הבכירים, והספרים מלאים כל טוב ספרותנו, למן ספרי קדמוני הדפוסים היקרים עתה במציאות, ועד ספרי דפוס ווארשא ווילנא משנת התרנ"ז, וכולם מכורכים להתפאר. כי אמנם מנדבנו זה בעין יפה הוא מנדב, ובשלחו לירושלים "מנה יפה" ושלחה ב"כלי מפואר", אך כמה יוסף כאלה ישנם בשוק הנדיבות? – עד כה הננו עומד עוד יחידי במפעלו, ובכל היותו מחייב את העשירים וגם את העניים, הנה כנראה עוד טרם נמצאו רבים החפצים לקבל עליהם את החיוב הזה. (דוד ילין, [ירושלים של תמול](#), כותרת גנזי יוסף, בתוך: [פרויקט בן-יהודה](#)).

מרבית הספרים נתרמו מעיזבונם של אליעזר בן-יהודה ושל הסופר י"ל גורדון. בשנת 1905, הוחלט בקונגרס הציוני לאמץ מפעל ציוני זה ולכונן ספרייה יהודית לאומית כחלק מספריית "מדרש אברבנאל" (שמו הראשון של המוסד) שייסד יוסף חזנוביץ' ושניהלה לשכת "בני ברית". כתוצאה מכך, עברה הספרייה לבעלות ההסתדרות הציונית (1920) והוכרזה כספרייה הלאומית.

ארגון "בני ברית" ניהל את ספריית "בני ברית" עד שנת 1978, אז הועברה הספרייה לבעלות עיריית ירושלים. עקב מיעוט קוראים, החליטה העירייה לסגור את הספרייה. הספרים הועברו לספרייה

הלאומית. כיום, שוכנת במקום "הסתדרות הרבנים של ארצות הברית" והספרייה הלאומית שוכנת במתחם האוניברסיטה העברית בגבעת רם.

[בית הספר "כ"ח אליאנס" \(3\)](#), רחוב כ"ח, חניון דרומי של שוק מחנה יהודה

השער ששרד מבית הספר "אליאנס", צילום: ד"ר אבישי טייכר, בתוך: [ויקיפדיה](#)

דוד ילין היה ילד מוכשר. כבר בגיל 14, דיבר חמש שפות וערך עיתון ששמו "[הר ציון](#)" – שנכתב בעותק אחד בלבד פעמיים בחודש במשך למעלה משנה. הוריו רצו להעניק לילדיהם חינוך משובח ועל כן שלחו את דוד לבית הספר של חברת "אליאנס" (כל ישראל חברים), המוסד החינוכי המתקדם בירושלים.

מייסד בית הספר ומנהלו הראשון היה **נסיים בכר**, "ובראותו כי בלימודים לבדם לא תיושע ירושלים, שם לבו תכף, ביסדו את הבית, לכוון על ידו גם מחלקה ללימודי המלאכה" (דוד ילין, **ירושלים של תמול**, שינויים בהנהגת בתי הספר של כ"ח, בתוך: **פרויקט בן-יהודה**). ואכן, בבית הספר נלמדו מלאכות שונות, כגון: נגרות, נפחות, צורפות, מכונאות, יצירת כלי נחושת, אריגה וצביעה. בנוסף, הוקמו מחלקות לפיסול ולעיצוב. למעשה, היה זה המוסד הראשון שעסק באומנות בצורה רצינית והקדים בכך את בית הספר לאמנות "בצלאל".

אחותו של נסיים בכר, פורטונה בכר, ניהלה מוסד חינוכי לבנות. מפעם לפעם ערכו השניים אירועים

אגף בית הספר לבנים, בתוך: **ויקיפדיה**

משותפים: הרצאות ואף אירועי ריקודים. באחד האירועים, הבחין דוד ילין, הנער המופנם, בנערה והיא נשאה חן בעיניו. הייתה זו איטה, בתו של יחיאל מיכל פינס, לימים נישאו השניים.

דוד ילין שב אל בית הספר "אליאנס" כמורה, לצד אליעזר בן-יהודה, ד"ר אהרן מזי"א ויוסף מיוחס. הם שהקימו את "**ועד הלשון**" העברית, שמטרתו הייתה שהעברית תהיה שפת הדיבור העיקרית בארץ ישראל.

בית הספר "אליאנס" כלל שני מבנים: לבנים ולבנות.

מבנה אחד נהרס, ובמקומו נבנה "מרכז כלל". בחזית המרכז נותר שער בית הספר. המבנה השני נמצא בחניון שוק מחנה יהודה, ברחוב כ"ח, ועליו חקוק סמל בית הספר.

"הגימנסיה העברית" רחביה (4), רחוב קק"ל 14

"הגימנסיה העברית" הוקמה בשנת 1909 והייתה בית הספר התיכון הראשון בירושלים. מטרת המייסדים, בני העלייה השנייה (אליעזר בן-יהודה, רחל ינאית ויצחק בן-צבי, יהושע ברזילי, אירה יאן ועוד) הייתה החייאת התרבות העברית. תכנית הלימודים כללה היסטוריה יהודית, ידיעת הארץ ולימודים כלליים.

בעיתון "**העולם**", בפברואר 1909 (**גיליון 4, שנה רביעית, עמ' 15-16**), פורסמו כמה מן הנימוקים

להקמת הגימנסיה:

"הגימנסיה העברית", מתוך:

- יש בירושלים כמה מאות של משפחות המעוניינת לתת חינוך טוב לילדיהן, ואין בירושלים מוסד המאפשר זאת לבד מן הסמינר ובית הספר למסחר לבנים של חברת "עזרה".
- ההורים אינם רוצים להיפרד מילדיהם ולשלוח אותם ליפו, ובנוסף עלות שליחתם ליפו גבוהה.
- ערך לאומי – הקמת המוסד נחוצה להגדלתו של היישוב היהודי בירושלים ולביצורו.

חידוש נוסף שהביאה הגימנסיה היה למידה משותפת של בנים ובנות יחד. חידוש זה עורר את חמתם של חסידי היישוב הישן ואת התנגדותם, זאת נוסף על חששם שמטה לחמם, כספי החלוקה, יושבת עקב הפרודוקטיביזציה של ילדי העיר. בית הספר "אליאנס" ובית הספר "עזרה" אף הם לא ראו את הקמתה של הגימנסיה, המתחרה בהם, בעין יפה. בשנותיה הראשונות, נדדה הגימנסיה בין מבנים שונים. אחד מהם היה ביתו הפרטי של אחד ממייסדיה – אהרון מזי"א.

המוסד נסגר עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה ונפתח שוב ב-1919, הפעם בשכונת הבוכרים. בשנת 1929, עברה הגימנסיה למשכנה הנוכחי בשכונת רחביה. מיקומה החדש אפשר לה למשוך אליה את בני האליטה הירושלמית.

במאורעות תרפ"ט, שימש המבנה מקלט לתושבים, ובמלחמת העצמאות שימש מטה של כוחות ההגנה. בשנות הארבעים של המאה ה-20, פעל במקום שבט "מצדה", שבט הצופים הראשון בירושלים. כיום, נקרא המוסד "הגימנסיה העברית ע"ש יצחק בן צבי – בית ספר על-יסודי שש שנתי", והוא מקבץ אליו תלמידים מכל רחבי העיר.

בית ילין – ביתם של אליעזר ותלמה ילין (5), רחוב רמב"ן 14

אליעזר ילין, בנם השני של איטה ודוד, למד בילדותו במסגרת דתית, ב"כותאב" (חדר ספרדי). אולם כנער, למד במסגרות ששילבו תורה ומלאכה: בית הספר "**למל"** ובהמשך בית הספר "כ"ח אליאנס". בשנת 1907, החל לומד אדריכלות בגרמניה, ולמעשה היה מראשוני בני הארץ שיצאו ללימודים גבוהים בחו"ל. בלימודיו, הכיר את וילהלם הקר – שלימים היה שותפו במשרד האדריכלות שהקים בירושלים.

ילין היה ממקימי שכונת רחביה ואף בחר בשמה, לפי הפסוק:

"וַיִּהְיוּ בְנֵי אֱלִיעֶזֶר רְחַבִּיהָ הָרֵאשִׁי וְלֹא הָיָה לְאֱלִיעֶזֶר בָּנִים אַחֲרָיִם" (**דברי הימים א, כג, יז**).

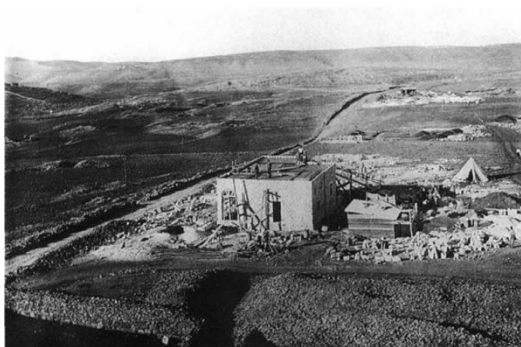
הציונות דגלה בבניית הארץ בעבודה עברית, ולכן חברי גדוד העבודה הם שבנו את רוב הבתים ברחביה, כולל תשעה בתים שתכננו הקר וילין. חברי הגדוד התגוררו בראשית שנות העשרים של המאה ה-20 במחנה אוהלים בשטח השכונה.

בשנת 1921, נשא אליעזר את **תלמה בנטוויץ**, מוזיקאית בעלת שם עולמי, והשניים היו הראשונים שבנו את ביתם בשכונה.

תלמה הייתה צ'לנית ידועה ומוכשרת, ולכן בנה לה אליעזר ילין בחזית המבנה גזוזטרה שתהיה מעין במה שבה תוכל לשבת ולנגן למבקרים בבית. תלמה בנטוויץ-ילין הקימה את הקונסרבטוריון בירושלים. חלומה להקים בית ספר לאמנויות הוגשם שנתיים לאחר מותה, ובית הספר לאמנויות שהוקם בשכונת בורוכוב בגבעתיים נושא את שמה.

בית ילין בנוי ב**סגנון בינלאומי** ומשולבים בו מוטיבים מקומיים ומוטיבים מהמזרח הקדום, כמו קשתות וכותרות לעמודי הכניסה.

גן הילדים הראשון בשכונת רחביה נפתח בביתם של אליעזר ותלמה ילין.

בית ילין – ראשית בנייתו, מתוך: **ויקיפדיה**

[הספרייה הלאומית](#) (6), קמפוס האוניברסיטה העברית גבעת רם

[הספרייה הלאומית](#), צילום : אסף פינצ'וק, מתוך : [ויקיפדיה](#)

הספרייה היא גוף לאומי, היא ממומנת על-ידי הממשלה כדי לשרת את העם והיא מופקדת על שמירת האוצרות המודפסים של מדינת ישראל ושל העם היהודי. רשומים בה מעל לחמישה מיליון פריטי דפוס וארכיון. אוסף הספרייה מתחלק לארבעה אוספים : אוסף יהדות, אוסף ישראל, אוסף אסלאם והמזרח התיכון ואוסף מדעי הרוח הכלליים.

כדי לאפשר ואיסוף שימור של כל המידע המפורסם במדינה, קיימת במדינות רבות "חובת הפקדה חוקית" – כל הוצאות הספרים חייבות להפקיד עותק אחד מכל ספר שמפורסם בספרייה הלאומית.

[אוצרות ומכמנים – כתבי יד נדירים](#), הספרייה הלאומית, יוטיוב

עם הקמתה של האוניברסיטה העברית (1925), הועבר אוסף הספרים למשכנו החדש בקמפוס הר הצופים, ושמו הוסב ל"בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי". חלק מאוצר הספרים נפגע במהלך מלחמת העצמאות,

ושיירות שעלו להר המפורז להחליף את משמרות השוטרים העבירו ממנו, בין השאר, חלק מאוצר הספרים. בשנות

החמישים של המאה ה-20, הוחל בבנייתו של קמפוס אוניברסיטאי חדש בגבעת רם, ועם סיומו בשנת 1960 עברה הספרייה למשכנה החדש.

זיוה ארמוני וחנן עברון תכננו את הבניין. באולמות הקריאה אין חלונות, אך חלל ענק מקשר בין האולמות השונים. בחלל זה, נמצא [הוויטראז' הענק של מרכזי ארדון](#). בניין הספרייה הלאומית עתיד לעבור למשכנו החדש בקרית הלאום בשנת 2019.

[מכללת "דוד ילין"](#) (7), מעגל בית המדרש 7, בית הכרם

מכללת "דוד ילין" נוסדה בשנת 1913 והייתה המוסד העברי הראשון להכשרת מורים בארץ ישראל. הקמת המוסד היא, בין היתר, תולדה של מחלוקת באיזו שפה ילמדו בארץ, מחלוקת הידועה בכינוי ["מלחמת השפות"](#), ושל מאבק על הוראה בשפה העברית.

שמונה-עשר מורים, ובראשם דוד ילין, ממייסדי החינוך העברי בארץ ישראל, דרשו ללמד בעברית. הם התפטרו ממוסדות ["עזרה"](#) והחליטו על הקמת בית מדרש עברי למורים – מקום שבו שפת ההוראה תהיה עברית. עד אז לימדו מוסדות הלימוד בארץ ובירושלים בשפות יידיש, צרפתית, גרמנית.

[בעיתון "הצופה"](#), 16.6.1914, נכתב :

מטרת בית המדרש למורים העברי בירושלים, המאושר מטעם הממשלה העותומאנית, בא לספק את הצורך המורגש בא"י ובגולה במורים לבתי ספר עבריים עממיים, בתנו לתלמידיו ידיעה מספיקה בלימודים עבריים וכלליים במידה שירכשו להם השכלה כללית המתאימה

[בית המדרש העברי למורים ע"ש דוד ילין](#), מתוך: ויקיפדיה

לזו שרוכשים תלמידי בתי מדרש למורים בארצות ההשכלה ושיכשירו אח"כ להורות בשפה העברית את כל המקצועות השונים שמלמדים אותם בבתי הספר העממיים... שפת ההוראה בבית המדרש למורים העברי היא בעברית לכל הלימודים, העבריים והכלליים.

בשנותיו הראשונות, נדד המוסד בין מבנים שונים, עד אשר גייס דוד ילין (נשיאה הראשון של המכללה) כסף להקמת מבנה קבע (1925). לאחר מכן, פנה ילין אל ועד שכונת [בית הכרם](#) בבקשה להקצות לו מגרש. ואכן,

[מכללת "דוד ילין" בציר זמן](#), מתוך: יוטיוב

בשנת 1929, הוקם מבנה הקבע. את מבנה הקבע תכנן בנו, האדריכל אליעזר ילין, ושותפו, האדריכל וילהלם הקר באמצע שנות העשרים של המאה ה-20. בבניין זה שוכנת המכללה גם היום.

המכללה הייתה חלק מרכזי מחיי השכונה: בית הכנסת הראשון של השכונה מוקם במכללה, ובקיץ הושכרו חדרי התלמידים לנופשים. בימי מאורעות תרפ"ט, 1929, התכנסו תושבי השכונה במבנה מפחד הפורעים. הפרות שוכנו באולם ההתעמלות, ועל הגג הוצבה עמדת שמירה. ההתבצרות ארכה כשבוע. בשנת 1935, הותקן במקום סליק נשק, ובמרתף נערכו אימוני ההגנה. בין השנים 1936-1938,

שכנה במקום תחנת [נוטרים](#). מכאן יצאה "[מחלקת ההר](#)", מחלקת הל"ה, אל דרכה האחרונה בשנת 1948.

כוח צנחנים שהה במקום ערב מלחמת ששת הימים, ומכאן יצא לקרב על גבעת התחמושת ועל הכותל. הדגל שהונף מעל הכותל לאחר כיבושו הגיע מאחד מבתי השכונה.

במקביל לפעילות זו, התנהלו הלימודים במכללה כסדרם. בהתחלה קלט המוסד את בוגרי כיתה ח', והם למדו בו ארבע שנים במתכונת תיכון רגיל ובשנה החמישית עברו הכשרה פדגוגית להוראה בבתי ספר יסודיים.

למרות השינויים שנערכו במבנה הסמינר, חזית המבנה נשארה כמות שהייתה.

כיום, מוסד מקיים תכניות לימוד לתואר ראשון ושני, מכינה קדם-אקדמית, מכון ללימודי קיימות וכן חטיבה צעירה שבה לומדים ילדי גן וכיתות אל"ף-בי"ת.

גן אבינועם

בחזית הכניסה למכללה, נמצא עץ זית. עץ זה הוא חלק מ"גן אבינועם", גן בוטני שהוקם בשנת 1938 לזכרו של אבינועם, בנו של דוד ילין, שנהרג במרד הערבי הגדול. בגן ניטעו עצי אלה, אלון, קטלב ועצי ארז. בכניסה לגינה מוצב שלט המספר על אבינועם.

בשנת 2004, החל שיקום הגן כגן בוטני היסטורי המציג צמחי תבלין ארץ-ישראליים. לגן הובאו אבנים וסלעים מרחבי ישראל כמוצגים גאולוגיים: סלעי בזלת מהגולן, אבני דולומיט, גרניט וצור וכמובן סלעי גיר מהאזור. בגן יש גם חלקת ירקות ועצי הפרי. הגן מציג גם את נושא השימור האקולוגי.

ביבליוגרפיה מומלצת

- מייטליס, עפרה (תשע"ב), "דרכו של דוד ילין בחידושי המילים", **העברית, כרך ס, חוברות ג-ד**, עמ' 127-147, בתוך: אתר האקדמיה ללשון עברית.
- מייטליס, עפרה (2015), **בדרך האמצע: דוד ילין – סיפור חיים**, אוניברסיטת תל-אביב, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב והארכיון לחינוך יהודי בישראל ובגולה ע"ש אביעזר ילין.
- רוזנפלד, שלומי (2009), **מאה שנות – סיפורה של הגימנסיה העברית בירושלים**, ירושלים: הגימנסיה העברית ירושלים.
- שידורסקי, דב (1978), **הדיונים בשלהי המאה ה-19 בדבר כינונה של ספרייה לאומית בארץ ישראל, קתדרה, 9**, עמ' 153-191.
- שידורסקי, דב (1987), "הממסד הציוני והספרייה הלאומית", **הציונות, יב**, עמ' 99-126.

קישורים אינטרנטיים נוספים

- [בית הכרם, סמינר למורים "דוד ילין"](#).
- [דוד ילין מחייה לשון ההוראה](#), מאת עפרה מייטליס.
- [ועד הלשון העברית](#), סקירה היסטורית, האקדמיה ללשון עברית.
- [מגני העברית: סמינר בית הכרם להכשרת מורים](#), מאת נדב, מתוך: ynet.
- [מלחמת השפות, יוטיוב](#), 3 דק'.
- [מלחמת השפות כתנועה עממית: פרק הניצחון השני – ירושלים](#), מאת פרופ' מרגלית שילה, מט"ח.